

3. Дорошенко Д. Історія України 1917-1923 рр. У 2-х т. Ужгород, 1930; Нью-Йорк: Видавн. корпорація «Булава», 1954. Т. 2: Українська Гетьманська Держава 1918 року. 424 с.
4. Мусієнко В.В., Машевський О.П. Українізація органів державної влади в гетьманській державі Павла Скоропадського // Розбудова держави. 1996. № 2. С. 38-40.
5. Рада Міністрів // Нова Рада. 1918. № 70 (28 (15) квітня). С. 3.
6. Передерій І.Г. Розбудова національної системи освіти в Україні за доби Центральної Ради : історичний аспект : монографія. Полтава : вид-во ПолтНТУ, 2009. 160 с.
7. Державний Вістник, 1918. 8 серпня.

Іванійчук Таїсія Юріївна
к.б.н., директорка Наукової бібліотеки
Національного університету
«Одеська юридична академія»

ФОРМУВАННЯ НОВІТНЬОГО ВЕКТОРУ РОЗВИТКУ НАУКИ В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ ЗА П. СКОРОПАДСЬКОГО

Дослідження витоків національної наукової традиції, становлення її професіоналізації та інституціоналізації, яке часто, як зазначає З. Зайцева [1], відбувалось не завдяки, а всупереч численним об'єктивним і суб'єктивним чинникам, завжди своєю вагомою часткою торкаються періоду існування Української Держави 1918 р. Адже саме в цей період із затвердженням П. Скоропадським 14 листопада 1918 року закону «Про заснування Української академії наук у Києві», розпочався відлік становлення української академічної науки. Створення Української академії наук (УАН) фактично продовжило процес інституціоналізації національного наукового простору, який було розпочато Науковим товариством іменем Шевченка та Українським науковим товариством. Можна стверджувати, що саме з утворенням УАН наука як соціальний інститут в Українській Державі почала існувати в статусі легітимного юридичного суб'єкту з законодавчо оформленими інтересами, правами та обов'язками.

До сьогодні точаться активні дискусії щодо ролі гетьмана П. Скоропадського в українській історії і, зокрема, в процесі розбудови національного наукового простору [2, с. 6; 3]. Разом з тим, варто процитувати Д. Донцова, який свого часу написав: «На тлі сірої стандартності й безбарвності

демо-соціалістичного провідництва П. Скоропадський був індивідуальністю... Мав у собі живчик владолюбства і звичку командування. Мав фах, що найбільше був тоді потрібний для правителя України, – був військовим. Нарешті мав політичну відвагу...» [4, с. 50].

Дійсно, за досить короткий термін свого правління П. Скоропадський встиг реалізувати велику кількість кроків на шляху українського державотворення, яке у своєму підґрунті повинно було мати потужний науковий потенціал. Програма розбудови Української держави була викладена ним у таких документах, як «Грамота до всього українського народу» та «Закони про тимчасовий державний устрій України», що були видані 29 квітня 1918 р. Основними завданнями П. Скоропадський визначав створення дієздатного уряду й професійного адміністративного апарату.

«За час діяльності Ради міністрів Української Держави в галузі освіти, науки і культури було підготовлено та схвалено 17 законів, 14 постанов, 2 статuti і 1 інструкція, всього 34 документи. Цей комплекс офіційних паперів свідчить про велику роботу уряду в напрямі реформування та створення нових вищих, середніх та початкових учбових закладів України. Закладалися підвалини діяльності вищих українських наукових установ, організовувалися дослідницькі інститути, що діють і досі, влаштовувалися бібліотеки, впроваджувалися заходи по охороні пам'яток історії, культури та мистецтв. Відповідно до документів, що містяться в урядовому віснику, з фондів Державної скарбниці на ці справи було асигновано 34 мільйони 853 тисячі 593 карбованці.» [5] Сім законів, постанов та інструкцій стали основою організації Української Академії наук та Національної бібліотеки. Ясна річ, що такі кроки сприяли розбудові функціонування центральних державних наукових інституцій, які забезпечили становлення вітчизняної фундаментальної науки.

Знаний український науковець Г. Папакін, досліджуючи процес академічної організації української науки за часів Української Держави П. Скоропадського, вказує на основні вихідні причини, які зумовили можливість створення Української академії наук [3]:

- існування тривалого підготовчого періоду розвитку української науки, практики створення об'єднань науковців;
- історичні передумови, пов'язані з поваленням царату, розпадом Російської імперії та революційними подіями в Україні 1917–1921 років;
- збіг суб'єктивних та об'єктивних факторів, що склались у 1918 році і були пов'язані як з політикою новоствореної Української Держави так і постатями видатних науковців і самого П. Скоропадського, що були долучені до процесу створення УАН.

В українській історіографії досить поширеними є погляди, відповідно до яких заснування УАН П. Скоропадським оцінюється як політична інтрига, спроба демагогічного загравання з українським суспільством, намагання «перехопити й записати на свій карб ініціативу опозиційних його режимові національних кіл, єдиних причетних до творення такого вагомego національного інституту» [3]. Але на нашу думку, таке трактування вульгаризує, спрощує розуміння державотворчого процесу. Адже сформовані суспільні відносини у науковому середовищі тогочасного українства для підсилення свого значення та розширення своїх можливостей повинні були знайти державну підтримку, враховуючи особливості тогочасної існуючої реальності.

Слід процитувати слова П. Скоропадського, який писав: «Мы сначала должны демократизировать страну, воспитать людей, развить в них сознание долга, привить им честность, расширить их культурный горизонт, и тогда только лишь можно разговаривать о дальнейшем этапе социальной эволюции» [6, с. 123–124]. «Культурный действительно класс украинцев очень малочислен. Это и является бедой украинского народа» [6, с. 233]. Як державник П. Скоропадський розумів, що створення УАН – це не лише підписання закону, але і його виконання, яке потребує відповідної організації, контролю, фінансування. Саме тому не применшуючи ролі таких видатних науковців того часу, як В. Вернадський, М. Василенко, М. Грушевський, М. Туган-Барановський, А. Кримський, М. Кащенко, Д. Багалій, С. Смаль-Стоцький,

С. Тимошенко та ін., що становили основну когорту першого складу академіків УАН, не можна заперечувати провідну роль у процесі створення УАН самого П. Скоропадського. Можливо саме політичний і державницький таланти П. Скоропадського дав можливість реалізуватись творчим задумам такої потужної плеяди науковців. Адже, навіть плани щодо створення дієвої мережі академічних установ – інституційних рушіїв розвитку науки, реформування системи наукових досліджень, які плекав всесвітньо відомий академік Російської академії наук В. Вернадський, змогли знайти своє втілення лише в Українській Державі. В. Онопрієнко і В. Ткаченко [7] обгрунтовано доводять, що Українська академія наук з моменту утворення «не лише продовжила існуючі наукові традиції, але й суттєво їх розширила як у самій постановці досліджень, так і щодо одержання результатів».

Визначаючи П. Скоропадського фундатором української академічної науки слід пам'ятати, що саме він призначив перших 12 академіків УАН і затвердив її Голову-президента, який, між-іншим, не став громадянином Української Держави. Саме П. Скоропадський затвердив і Статут Академії, і штати, і мережу академічних інституцій, що дало можливість фактичному функціонуванню УАН.

Багато написано про вибір моделі функціонування УАН, однак, з цього приводу слід погодитись з тими науковцями, які стверджують, що тогочасні соціально-політичні реалії, брак національних кадрів унеможливили застосування західноєвропейської моделі організації академічного наукового простору, який не позиціонував Академію як державну інституцію. В складних умовах трансформації суспільних відносин лише дієва державна підтримка могла забезпечити існування об'єднань науковців.

Саме зустрічний рух державної влади і наукової спільноти сприяв здійсненню революційних перетворень у академічному науковому просторі, народженню Української академії наук, яка підняла вітчизняну науку на новий рівень, сприяла формуванню національної наукової еліти.

Наразі в умовах потужного розвитку суспільства знань, інформаційного суспільства слід враховувати напрацьований досвід і спільними зусиллями розбудовувати сучасну українську державу, розширюючи коло учасників трансформаційних змін у суспільстві, що включатиме і самооновлене академічне середовище, і модернізоване державне управління, і активних бізнес-акторів, а також учасників освітніх процесів.

Література :

1. Зайцева З. І. *Український науковий рух: інституціональні аспекти розвитку (кінець XIX – початок XX ст.)*. Київ: КНЕУ, 2006. 368 с
2. Воронько Л. О. *Українське державотворення в добу Гетьманату 1918 року: роль та значущість діяльності П.Скоропадського. Державне управління: теорія та практика*. 2016. № 1. С. 3-20. URL: http://www.e-patp.academy.gov.ua/2016_1/3.pdf С. 6.
3. Папакін Георгій. *Павло Скоропадський та Українська академія наук*. Київ, 2018. 335 с. URL: <http://archeos.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/ПапакінМонографія.pdf>
4. Яневський Д. *Проект «Україна», або Спроба Павла Скоропадського*. Харків : Фоліо, 2010. 284 с.
5. Кудлай О. Б. *Законотворча діяльність українських урядів доб гетьмана П. Скоропадського в галузі освіти і культури (за матеріалами газети «Державний Вістник»)*. Гетьманат Павла Скоропадського: історія, постаті, контрверсії : [матеріали Всеукр. наук. конф., 19–20 трав. 2008 р.]. URL : <http://coollib.com/b/256112/read>.
6. Скоропадський П. *Спогади. Кінець 1917 – грудень 1918*. Київ ; Філадельфія, 1995. 494 с.
7. Онопрієнко В. І., Ткаченко В. В. *Історія української науки: курс лекцій*. Київ : Варта, 2010. 651 с.

Рубан Анастасія Іванівна
бакалавр 1 к., 4 гр. факультету МПВ
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Наук. керівник – доцент Н.В. Єфремова

ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА П. СКОРОПАДСЬКОГО В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

Питання реформування освітньої системи за часів УЦ Ради не належало до категорії центральних. Уряд УНР не вбачав за потрібне негайно змінювати існуювщу будову цієї системи, але наголошував передусім на завданні українізації навчального процесу. Навіть питання видання підручників